

УДК 94(=163.41)''18''(049.3)

Владета Јеротић

Београд

**СИМЕУНОВИЋЕВА
РЕЦЕПЦИЈА ИСТОРИЈЕ**

Осврт на књигу Драгана Симеуновића: Великани наше историје 19. века, ЈУ Центар за културу “Филип Вишњић”, Угљевик, 2011.

Књига др Драгана Симеуновића *Великани наше историје 19. века* је враћање на позитивне вредности српске традиције, а у њој на знамените српске великани, добрим делом већ заборављене. Отуд ова књига није само *Memento mori*, већ и *Memento homo* српском човеку као подсећање на ону његову прошлост коју треба да зна и задржи да би избегао исте или сличне грешке данас и у будућности.

Књига др Драгана Симеуновића је иронично-сетна, али хуманистичка књига која нас враћа на истраживање карактера српског народа и на његове позитивне и негативне одлике, мада данашњи признати светски антрополози, код нас нарочито др Душан Кецмановић, све мање прихватају појам карактерологије народа – отуд је могућа критика и добре књиге Владимира Дворниковића. Уместо карактерологије, савремени антрополози радије говоре о нашим “стереотипима мишљења” о појединим народима.

Књига професора Драгана Симеуновића пружа читаоцу целовит увид – не само историјски, већ и етнопсихолошки у личност и дело кнеза Иве од Семберије, Филипа Вишњића, Хусеин-капетана Градашчевића и Васе Пелагића. Прегледну и документовану рецензију за Симеуновићеву књигу написао је Драгомир Јанковић.

Пођимо у нашем приказу књиге др Симеуновића од кнеза Иве од Семберије, племенитог родољуба који је деловао у време Првог српског устанка 1806. године откупљујући српско робље од Турака, по цену личне жртве. Хваљен због своје самилости од Филипа Вишњића и од Вука Караџића који каже да га је лично виђао 1802. године, кнез Иво је прошао рђаво код свих, и код Турака и код Срба; заробљен је од српског хајдуч-

ког харамбаше Станка Црнобарца који је тражио откуп у новцу за његову главу, једва је успео да се откупи. И да ипак умре природном смрћу.

Филип Вишњић кога професор Симеуновић с правом зове уметником, треба да је рођен 1767. године, а ослепео је у детињству после прележених великих богиња. Запостављен у детињству од свих, Филип Вишњић открива гусле и почиње уз њих да пева храбрећи Србе, посећујући их слепачким штапом, ходајући хиљадама километара по земљи Србији. “Српски Хомер” треба да је испевао најлепше српске песме (а шта је са старим?), које су трајно остале у српском народу, али са болним данашњим питањем - докле трајно? Способност Филиповог упамћивања стоји у вези са вековном традицијом усменог памћења. Подсећамо да су све велике религије света почињале са дужим или краћим периодом усменог преношења изговорене речи својих учитеља. Са Исусом Христом понавља се ова истина; наиме, Христос никад није говорио ученицима да пишу оно што им је казивао, већ да проповедају Реч. Не треба заборавити да је Филип Вишњић у својим песмама критиковао с правом српске главешине онога доба, њихову завидљивост и неслогу.

Хусеин Градашчевић, исламизирани Србин, као да ће увек

бити савремен на овоме нашем трусном подручју (нарочито у Босни и Херцеговини) због феномена ПРЕВЕРЕ. Како су и зашто Срби постајали муслимани и римокатолици – као да остаје трајно питање до данашњег дана, јер се провере и даље дешавају на овоме географском тлу.

У вредној двотомној књизи “У светским веригама – Катена мунди” коју је приредио Предраг Драгић-Кијук, а која је објављена у издању Матице исељеника Србије, у Београду 1992. године – Владимир Ђоровић (у књизи “Историја Срба”) пише да је у 17. веку долазило до превођења католичког становништва Црне Горе у православље, под вођством владике Рувима, (тако су племена Куча, Дрекаловића, Братоножића и Пипера постала православна), највероватније због недостатка католичког свештенства које није смело да живи под Турцима. У исто време унијаћење православних напредује у Славонији.

Слабљење турског царства после друге неуспеле опсаде Беча 1683. године довело је, са једне стране, до повећане агресије (до тада моћне Турске) над покореним народом, а с друге стране дошло је до побуне јаничара (међу којима је био и Хусеин Градашчевић) који губе дотадашње привилегије; јавља се истовремено незадовољство представника сва три народа у

Босни и Херцеговини, што доводи до њиховог природно-неприродног удруживања.

Докле год је неки појединац, али и један народ стварно јак, дотле је могуће очекивати и његову релативну толеранцију према другима: када почне да слаби - и као појединац и као народ – агресија расте.

Раздор међу привидно удруженим народима био је тако јак (феномен малих разлика, по Фројду), да се и та Хусеинова побуна против султана завршила поразом.

Био је то још један пораз идеје о српском јединству и поред Градашчевићеве победе над султановом војском на Косову 1831. године; а још далеке 1389. године мало пре чувене Косовске битке, водила се, такође на Косову, нека врста грађанског рата између Срба - Алтомановића насупрот Мрњавчевићима и Балшићима.

Став кнеза Милоша према побуни у Босни, као и његов лични однос према Хусеину Градашчевићу био је типичан за кнеза Милоша; да ли је то била само ружна дволичност или далековидост доброг дипломате кнеза Милоша?

Делује узвишено мишљење да се у Хусеину Градашчевићу пробудио Србин, али да ли је то било добро? Срби се најчешће јалово буне (осим за време Карађорђа), па је тако било и са Србином Хусеином, ако се у

њему збиља пробудио Србин на акцију.

Професор др Драган Симеуновић с правом пише да су муслимански Срби знали своје етничко порекло, али су негирали верско (о чему је давно писао И академик др Милисав Лутовац). Шта је онда јаче и трајније у човеку, питамо се с правом: његово верско или национално биће? Религиозни антрополози мисле да је *homo religious* као архетип у колективно несвесном људи старији од њиховог народног и националног бића.

Што се тиче Васе Пелагића, ако је укупан тираж његових књига и текстова износио 250.000 примерака – што је остало незабележено у 19. веку у Србији – ово би говорило да су његове идеје биле, колико напредне, толико и смеле, покрећући тако сталну борбу конзервативизма и реформизма, и данас актуелну; отуд питање: шта од конзервативизма Српске православне цркве задржати, а шта одбацити заменом новим, и при томе још критички проценити проблем. Ко то може! Време које долази?

О Васи Пелагићу још је моја генерација у предратној Југославији стекла површан, па и погрешан суд; за Пелагића се, наиме, говорило да је био психички лабилан, тврдоглави бунтовник који скоро да је дуже времена проводио у тамницама (до краја живота), него на слободи.

Следујући Јунгов појам индивидуације, може се рећи да је Васа Пелагић пример српске индивидуације, и то клерикално-теистичке идеје, преко бунта, до социјалистичко-дарвинистичко-марксистичких, избегавајући тако (не баш успешно) и узани национализам и опасан интернационализам. У сваком случају Васа Пелагић остаје до данас савремен због идеје просвећивања, као сталне идеје водиле у српском народу (од Доситеја до данас) као и због идеје “српског јединства”. Васа Пелагић с правом наглашава да мора постојати идеја поштовања међу сународницима да би тек онда развијали идеју толеранције, уместо претераног дивљења према странцима, познатог од раније у српском народу.

Зашто српски политичари не траже паметне него одане сараднике, пита Васа Пелагић. А онда – корупција! Корупција је било, наравно у Србији и у време Васе Пелагића, као што је има и данас, па је Пелагић с правом жигоше. Али – најтеже питање одавно (бар за мене): Није ли корупција природна појава код људи? Већ су стари Римљани знали за њу, постављајући природну формулу: *Do ut des* (Ја теби – ти мени)! Сматрам да све док у човеку и народу буде владало племенско надопштим, у хришћанском смислу општим, корупција ће бити тешко искорењена; а то нагове-

штава још једна римска изрека: *Korupcio optima pessima* (Исквареност најбољих је најгора).

Када Васа Пелагић препоручује да друштво будућности треба да се служи “једнаким језиком, једним писмом, и једним календаром” питамо се, није ли Васа Пелагић био утопист? Питање је и да ли нам треба данас Васа Пелагић, као што пише професор др Драган Симеуновић у књизи која подстиче и на друге корисне асоцијације, а коју желим да препоручим нашим српским читаоцима – *Великани наше историје 19. века.*

